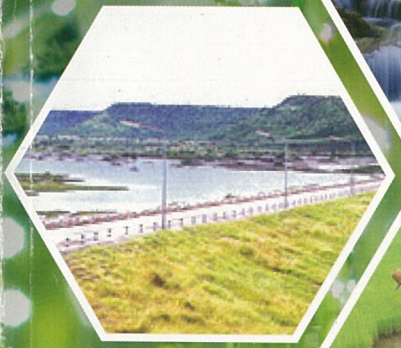
คู่มือ
การดูแล บำรุงรักษาแหล่งน้ำขนาดเล็ก และการจัดตั้งกลุ่มผู้ใช้น้ำ

กรมทรัพยากรน้ำ
กระทรวงทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม

คำนำ

ตามรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2550 มาตรา 67 ได้ให้ความสำคัญของการพัฒนา อนุรักษ์และฟื้นฟูทรัพยากรธรรมชาติ โดยการมีส่วนร่วมของประชาชนและผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย ซึ่งทรัพยากรน้ำจัดว่าเป็นหนึ่งในทรัพยากรธรรมชาติดังกล่าว

รัฐบาลทุกยุคทุกสมัยได้ให้ความสำคัญของการพัฒนา อนุรักษ์และฟื้นฟูทรัพยากรน้ำ แต่ปรากฏแหล่งน้ำที่หน่วยงานภาครัฐได้ดำเนินการ และมอบให้ผู้มีส่วนได้ส่วนเสียเข้ามามีส่วนร่วมในการดูแล บำรุงรักษา ตามสิทธิและหน้าที่ที่ระบุไว้ในรัฐธรรมนูญ ส่วนใหญ่ขาดการดูแล บำรุงรักษา

กรมทรัพยากรน้ำเป็นหน่วยงานที่มีภารกิจในการสนับสนุนเทคนิคและวิชาการให้แก่ องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ได้ตระหนักถึงความจำเป็นที่จะต้องเผยแพร่ความรู้ ความเข้าใจเกี่ยวกับการตรวจสภาพ การดูแลบำรุงรักษาแหล่งน้ำ รวมถึงความสำคัญ หลักเกณฑ์และวิธีการจัดตั้งกลุ่มผู้ใช้น้ำ เพื่อให้กลุ่มผู้ใช้น้ำสามารถดูแล บำรุงรักษาแหล่งน้ำในเบื้องต้น จึงได้จัดทำเอกสารประกอบการฝึกอบรมให้องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นนำไปถ่ายทอดแก่ผู้มีส่วนได้ส่วนเสียในพื้นที่ที่รับผิดชอบ ให้สามารถจัดตั้งกลุ่มผู้ใช้น้ำขึ้น เพื่อการบริหารจัดการการดูแล บำรุงรักษาแหล่งน้ำ ได้ด้วยตนเอง

เนื้อหาโดยสรุปของคู่มือฉบับนี้ ให้ทราบถึงความสำคัญของการบำรุงรักษาแหล่งน้ำ การดูแลเพื่อการอนุรักษ์แหล่งน้ำและวิธีการบำรุงรักษา รวมถึงวิธีการและหลักเกณฑ์การจัดตั้งกลุ่มผู้ใช้น้ำ ซึ่งกรมทรัพยากรน้ำคาดหวังว่าคู่มือฉบับนี้จะเป็นประโยชน์แก่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นและกลุ่มผู้ใช้น้ำในการบริหารจัดการ

กรมทรัพยากรน้ำ
มิถุนายน 2553

สารบัญ

บทที่ 1 ประเภทแหล่งน้ำ

1.1 แหล่งน้ำที่เกิดจากธรรมชาติ 1

1.2 แหล่งน้ำที่เกิดจากการสร้างของมนุษย์ 4

บทที่ 2 การใช้น้ำ การดูแลรักษาแหล่งน้ำและระบบส่งน้ำ

2.1 การใช้น้ำ 12

2.2 การดูแลรักษาแหล่งน้ำ 14

บทที่ 3 การตรวจสภาพแหล่งน้ำ และอาคารประกอบ

3.1 การตรวจสภาพเขื่อน 20

3.2 การตรวจสภาพฝายน้ำล้น / ประตูระบายน้ำ 23

3.3 การตรวจสภาพสระเก็บน้ำ 25

3.4 การตรวจสภาพระบบกระจายน้ำ 26

บทที่ 4 การจัดตั้งกลุ่มผู้ใช้น้ำ

4.1 ความหมายของกลุ่มผู้ใช้น้ำ 31

4.2 วัตถุประสงค์ในการจัดตั้งกลุ่มผู้ใช้น้ำ 31

4.3 ขั้นตอนและวิธีการจัดตั้งกลุ่มผู้ใช้น้ำ 31

4.4 แนวทางการพัฒนาให้กลุ่มผู้ใช้น้ำมีความเข้มแข็ง 33

4.5 แนวทางปฏิบัติงาน 34

4.6 การติดต่อประสานงาน 35

4.7 การประชุมที่มีประสิทธิภาพ 35

4.8 หน้าที่ของประธานและเลขานุการ 36

ภาคผนวก 37

คณะผู้จัดทำ

บทที่ 1 ประเภทแหล่งน้ำผิวดิน

1.1 แหล่งน้ำที่เกิดจากธรรมชาติ

เป็นแหล่งน้ำที่เกิดจากน้ำฝนที่ไหลหลากและท่วมขังบนผิวดิน แบ่งเป็นประเภทต่าง ๆ ดังนี้

■ **1.1.1 ลำธาร ห้วย แม่น้ำ** เป็นทางน้ำไหลหลากที่เกิดจากฝนตกบนผิวดินไหลจากพื้นดินสู่ ทะเลและมหาสมุทร

ลำธาร : เป็นน้ำไหลหลากบริเวณต้นน้ำที่เป็นพื้นที่ลาดสูง

ห้วย : เป็นน้ำไหลหลากบริเวณพื้นที่ราบหรือพื้นที่ลุ่ม

แม่น้ำ : เป็นน้ำไหลหลากจากลำธารหรือห้วยรวมกันเป็นทางน้ำสายใหญ่

■ 1.1.2 กุด หนอง บึง เป็นพื้นที่น้ำท่วมขัง สามารถเก็บกักน้ำได้

กุด : เป็นซากของทางน้ำเก่าที่สายน้ำเปลี่ยนทางเดินจากปัจจุบันจะมีลักษณะเป็นแนวร่องน้ำยาว คล้ายลำน้ำปัจจุบัน แต่จะกุดกุ้นที่ปลายสุดทั้งสองข้าง

หนอง : เป็นแหล่งน้ำตื้น ๆ ไม่มีเขตน้ำลึก ส่วนใหญ่เป็นที่ลุ่มน้ำท่วม ไม่มีทางน้ำไหลเข้าออก ในฤดูฝนพื้นที่จะกลายเป็นพื้นน้ำกว้างใหญ่ แต่ในฤดูแล้งปริมาณน้ำอาจลดลงมาก จนตื้นเขินไปทั้งหมด บริเวณรอบ ๆ หนองน้ำจะมีพืชล้มลุกขึ้นอยู่

บึง : เป็นแหล่งน้ำขนาดกลางหรือใหญ่ที่เป็นที่มีน้ำท่วมขังตลอดปี มีความลึกพอประมาณ ลักษณะชายฝั่งเป็นที่ราบมีพรรณไม้พุ่มหรือต้นไม้ขึ้นอยู่รอบๆ

■ 1.1.3 ป่าบุ่ง ป่าทาม พรุ ดูน เป็นพื้นชุ่มน้ำที่ราบลุ่มชื้นแฉะ หรือฉ่ำน้ำ

ป่าบุ่ง ป่าทาม : เป็นป่าริมแม่น้ำที่มีน้ำท่วมถึงในฤดูฝน และน้ำแห้งขอดลงในฤดูแล้ง พบป่าชนิดนี้ในบริเวณภาคตะวันออกเฉียงเหนือ โดยช่วงฤดูแล้งมีนิเวศเป็นป่าบกทนแล้ง แต่เมื่อถึงฤดูน้ำหลากน้ำเอ่อท่วมเป็นเวลา 3-4 เดือน/ปี

พรุ : หมายถึง พื้นที่ชุ่มน้ำที่เกิดจากน้ำใต้ดินผุดขึ้นมาจากดิน จนกลายเป็นแอ่งน้ำหรือที่ลุ่มต่ำมีน้ำขัง สังคมพืชเป็นแบบป่าดงดิบหรือป่าหญ้าปกคลุมด้วยซากอินทรีย์วัตถุและก้อนกรวดจากตะกอนหินปูนกองรวมอยู่บนผิวดิน

ดูน : หมายถึง ที่ลุ่มชื้นแฉะ ที่น้ำท่วมขังหมักหมม ด้วยโคลนตม โคลนเหลวหล่ม เมื่อเหยียบจะจม และดูดหรือถูกดูดจนจม โคลนได้

1.2 แหล่งน้ำที่เกิดจากการสร้างของมนุษย์

เป็นแหล่งน้ำที่มนุษย์พัฒนาสร้างขึ้นใหม่หรือปรับปรุงแหล่งน้ำเดิม เพื่อให้สามารถนำมาใช้ประโยชน์ได้ ดังนี้

1.2.1 โครงการพัฒนาแหล่งน้ำ เป็นแหล่งน้ำที่สร้างขึ้นใหม่ โดยมีวัตถุประสงค์เก็บกักน้ำ ทดน้ำ ระบายน้ำ และส่งน้ำ/กระจายน้ำ ดังนี้

1) **อ่างเก็บน้ำ** เป็นแหล่งเก็บกักน้ำท่าที่ไหลมาบนผิวดิน หรือที่ไหลมาตามร่องน้ำธรรมชาติให้ขังไว้ในแอ่งระหว่างหุบเขาหรือลูกเนิน โดยมีองค์ประกอบของอ่างเก็บน้ำที่สำคัญ ดังนี้

ภาพแสดงองค์ประกอบของอ่างเก็บน้ำ

1. **เขื่อนดิน** ทำหน้าที่ปิดกั้นลำน้ำธรรมชาติระหว่างหุบเขาหรือลูกเนินเพื่อเก็บกักน้ำไว้เหนือเขื่อน

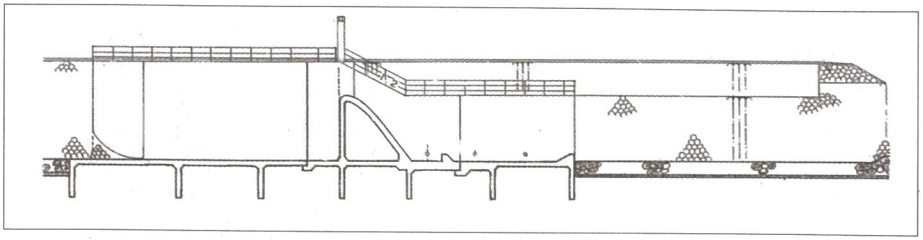

2. **อาคารระบายน้ำล้น** ทำหน้าที่ระบายน้ำส่วนเกินที่อ่างจะเก็บกักไว้ได้ เพื่อป้องกันไม่ให้น้ำไหลล้นสันเขื่อน

3. **อาคารบังคับน้ำ** ทำหน้าที่ควบคุมน้ำออกจากอ่างเก็บน้ำและส่งน้ำเข้าสู่ระบบกระจายน้ำไปยังพื้นที่เพาะปลูก

2) ฝายน้ำล้น เป็นอาคารที่สร้างขึ้นขวางลำน้ำธรรมชาติ เพื่อทดน้ำ หรือยกระดับน้ำให้สูงขึ้นเพื่อการเก็บกักน้ำ และส่งน้ำเข้าสู่ระบบกระจายน้ำ มีองค์ประกอบที่สำคัญดังนี้

ภาพแสดงองค์ประกอบของฝายน้ำล้น

1. อาคารทดน้ำ ทำหน้าที่ยกระดับน้ำในลำน้ำให้สูงขึ้น และสามารถระบายน้ำข้ามสันฝายได้

2. ประตูระบายน้ำ / ระบายทราย ทำหน้าที่ควบคุม ระบายน้ำหรือระบายตะกอนทรายผ่านอาคารทดน้ำ

3. อาคารบังคับน้ำ ทำหน้าที่ควบคุมปริมาณน้ำและส่งน้ำเข้าสู่ระบบกระจายน้ำไปยังพื้นที่เพาะปลูก

3) ประตูระบายน้ำ เป็นอาคารควบคุมการระบายน้ำและเก็บกักน้ำ โดยมีองค์ประกอบที่สำคัญ คือ

1. ประตูระบาย (ปตร.) เป็นแบบช่องเปิด มีบานประตูแบบเลื่อน ปิด-เปิด ทำหน้าที่ควบคุมการระบายน้ำ

2. ท่อระบาย (ทรบ.) เป็นแบบท่อระบายน้ำลอดสิ่งกีดขวาง มีบานประตูแบบฝาปิดท่อ ทำหน้าที่ควบคุมการระบายน้ำ

4) สระเก็บน้ำ เป็นแหล่งเก็บกักน้ำจากน้ำฝน น้ำท่า น้ำนอง หรือน้ำซับ โดยการขุดดินให้เป็นบ่อเก็บน้ำ โดยมีองค์ประกอบที่สำคัญดังนี้

1. สระน้ำ เป็นบ่อดินขุดขนาดใหญ่ ทำหน้าที่เก็บกักน้ำ

2. อาคารระบายน้ำ ทำหน้าที่ระบายน้ำเข้าและหรือระบายน้ำออกจากสระ

3. บันไดลงสระ ทำหน้าที่เป็นทางลงไปใช้น้ำในสระ

5) คลองส่งน้ำ เป็นระบบกระจายน้ำแบบเปิด ลำเลียงน้ำไปตามความลาดเทของท้องคลอง โดยมีองค์ประกอบที่สำคัญ ดังนี้

1. ตัวคลอง ทำหน้าที่เป็นทางลำเลียงน้ำจากแหล่งน้ำไปยังพื้นที่รับประโยชน์

2. อาคารควบคุมน้ำ ทำหน้าที่ควบคุมระดับน้ำและปริมาณน้ำในคลอง เพื่อส่งน้ำไปยังพื้นที่รับประโยชน์

3. สะพานน้ำ ทำหน้าที่ลำเลียงน้ำข้ามสิ่งกีดขวาง เช่น คลองระบายน้ำหรือข้ามทางน้ำธรรมชาติ

6) ท่อส่งน้ำ เป็นระบบกระจายน้ำแบบปิด ลำเลียงน้ำด้วยแรงดันน้ำภายในท่อ โดยมีองค์ประกอบที่สำคัญ ดังนี้

1. ท่อส่งน้ำ ทำหน้าที่เป็นทางลำเลียงน้ำจากแหล่งน้ำไปยังพื้นที่รับประโยชน์

2. ประตูระบายอากาศ ทำหน้าที่ระบายอากาศที่ตกค้างอยู่ภายในท่อ

3. ประตูระบายตะกอน ทำหน้าที่ระบายตะกอนที่ตกค้างอยู่ภายในท่อ

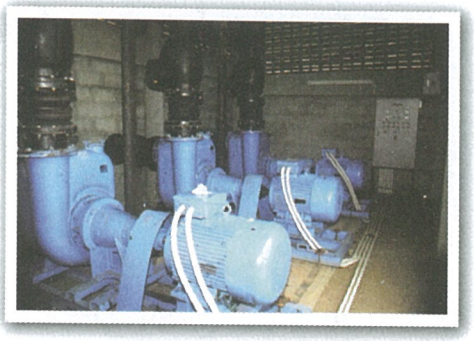

4. จุดปล่อยน้ำ ทำหน้าที่ควบคุมการจ่ายน้ำให้แก่พื้นที่รับประโยชน์

7) **ระบบสูบน้ำ** เป็นการส่งน้ำจากที่ต่ำไปยังที่สูง โดยผ่านอาคารลำเลียง โดยมีองค์ประกอบที่สำคัญ ดังนี้

1. เครื่องสูบน้ำ ทำหน้าที่เพิ่มความดันน้ำหรือความสูงของน้ำให้สามารถลำเลียงน้ำได้

2. บ่อสูบ ทำหน้าที่เป็นบ่อพักน้ำเพื่อให้น้ำไหลเข้าท่อดูดของเครื่องสูบน้ำอย่างสม่ำเสมอ

3. บ่อพักน้ำ ทำหน้าที่เป็นบ่อพักน้ำเพื่อลดความเร็วของน้ำที่ปล่อยออกจากท่อส่งของเครื่องสูบน้ำ

■ **1.2.2 โครงการอนุรักษ์ฟื้นฟูแหล่งน้ำ** เป็นการปรับปรุงแหล่งน้ำเดิม โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อสงวนรักษาทรัพยากรน้ำ ให้มีระบบนิเวศที่ดีและยั่งยืน ดังนี้

1) ฝายต้นน้ำ เป็นอาคารสร้างขวางลำธารที่ลาดชันบริเวณต้นน้ำ เพื่อดักตะกอน ลดการชะล้างดินและการซับน้ำสร้างความชุ่มชื้น มีรูปแบบ ดังนี้

1. ฝายต้นน้ำลำธารแบบผสมผสาน เป็นโครงสร้างชั่วคราว โดยใช้วัสดุที่มีอยู่ในท้องที่ ได้แก่ กิ่งไม้ ใบไม้ เสาไม้ ก้อนหิน

2. ฝายต้นน้ำลำธารแบบกึ่งถาวร เป็นโครงสร้างคอนกรีตเสริมเหล็ก หินเรียง ก่ออิฐถือปู ร่องน้ำกว้างไม่เกิน 3 เมตร

3. ฝายต้นน้ำลำธารแบบถาวร เป็นโครงสร้างคอนกรีตเสริมเหล็ก ร่องน้ำกว้างไม่เกิน 5 เมตร

2) ปรับปรุง ฟื้นฟูแหล่งน้ำ เป็นการขุดลอกแหล่งน้ำเดิมที่มีสภาพตื้นเขินเนื่องจากตะกอนดินตกทับถมอยู่มาก เพื่อให้เพิ่มการเก็บกักน้ำและประสิทธิภาพการระบายน้ำ และป้องกันการกัดเซาะเปลี่ยนทางน้ำ โดยมีองค์ประกอบที่สำคัญดังนี้

1. ขุดลอก ทำหน้าที่ขุดดินตะกอนที่ถับถมออกจากแหล่งน้ำ เพื่อเพิ่มพื้นที่เก็บกักน้ำและขนาดแหล่งน้ำ

2. อาคารระบายน้ำ ทำหน้าที่ระบายน้ำเข้าและหรือระบายน้ำออกจากแหล่งน้ำ

บทที่ 2 การใช้น้ำ การดูแลรักษาแหล่งน้ำและระบบส่งน้ำ

2.1 การใช้น้ำ

เป็นการนำน้ำจากแหล่งเก็บกักน้ำไปใช้เพื่อการอุปโภค-บริโภค การเลี้ยงสัตว์ การปลูกพืชผัก การเลี้ยงปลา เสริมการทำนา เป็นต้น ซึ่งประกอบด้วย

■ **2.1.1 การวางแผน** เป็นการใช้น้ำให้สอดคล้องกับกิจกรรม ช่วงระยะเวลาและความต้องการใช้น้ำอย่างประหยัดและมีประสิทธิภาพ เช่น การปลูกพืชที่เหมาะสมกับสภาพดินและแหล่งน้ำ

วิธีการวางแผน ควรดำเนินการดังนี้

- จัดลำดับความสำคัญในการใช้น้ำแต่ละกิจกรรม
- จัดหาแหล่งน้ำสำรองไว้ใช้ในยามขาดแคลน
- ปลูกพืชผักที่ทนแล้งริมตลิ่ง เพื่อป้องกันการสูญเสียน้ำ
- ปลูกพืชผักที่ทนแล้งใกล้แหล่งน้ำ โดยอาศัยความชุ่มชื้นจากแหล่งน้ำ
- ควรขุดบ่อริมแหล่งน้ำ แล้วตักน้ำจากแหล่งน้ำใส่ในบ่อให้สัตว์เลี้ยงกินต่างหากเพื่อป้องกันการขยายโรคพยาธิและเป็นการประหยัดน้ำ
- ไม่สูบน้ำจนแห้ง หากจับปลาควรกั้นเขต ห้ามจับสัตว์น้ำเพื่อปลาจะได้ขยายพันธุ์
- หากน้ำน้อยและขาดฝน ควรตกกล้าร่วมกันให้เพียงพอสำหรับปักดำในหมู่บ้าน ควรตกกล้าในเดือนกรกฎาคม เพื่อ จะได้มีข้าวกล้าไว้ปักดำเมื่อมีฝนในเดือนสิงหาคม

■ **2.1.2 การจัดสรรน้ำ** เป็นการนำน้ำไปใช้ประโยชน์ โดยการแบ่งสรรปันส่วนอย่างทั่วถึงและเป็นธรรม

วิธีการจัดสรรน้ำ ควรมีการดำเนินการดังนี้

- ตั้งกลุ่มผู้ใช้น้ำ
- วางกฎ ระเบียบ กติกา และข้อปฏิบัติต่างๆ เกี่ยวกับการใช้น้ำ
- จัดตารางรอบเวรการส่งน้ำแบบหมุนเวียน
- ติดตามผลและตรวจสอบให้เป็นไปตามแผนที่วางไว้

■ **2.1.3 การส่งน้ำ** เป็นการส่งน้ำผ่านอาคารลำเลียงน้ำ เพื่อกระจายน้ำไปยังพื้นที่ใช้ประโยชน์ต่างๆ ให้เป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพและป้องกันความเสียหายจากการกัดเซาะ

วิธีการส่งน้ำ ควรดำเนินการดังนี้

- เปิด - ปิดประตูน้ำของท่อส่งน้ำเป็นช่วงๆ ในการส่งน้ำหรือระบายน้ำทิ้ง ควรเลื่อนบานระบายน้ำขึ้นหรือลงอย่างช้า ๆ เลื่อนครั้งละไม่เกิน 5 ซม. แล้วหยุดพักประมาณ 10-15 นาที จึงยกต่ออีก 5 ซม. แล้วหยุดอีก 10-15 นาที ทำเรื่อย ๆ จนกว่าจะถึงระดับที่ต้องการ เพื่อลดความแรงของน้ำไม่ให้กัดเซาะดินลาดตลิ่งท้ายท่อ
- เพิ่มหรือลดระดับน้ำในคลองส่งน้ำ ควรทำอย่างช้า ๆ อย่าเพิ่มหรือลดลงอย่างรวดเร็ว เพื่อป้องกันน้ำกัดเซาะลาดตลิ่ง และป้องกันตลิ่งเลื่อนไหลพัง เมื่อลดระดับน้ำอย่างรวดเร็ว
- การระบายน้ำทิ้ง ควรลดระดับน้ำในอ่างเก็บน้ำก่อนจะมีฝนตกหนัก เป็นการบรรเทาน้ำท่วม การเปิดระบายน้ำทิ้งให้ทำตามการปิด-เปิดประตูน้ำตามข้อแรกข้างต้น
- เปิดประตูน้ำในปริมาณและเวลาที่สอดคล้องกับความต้องการใช้น้ำ
- ตรวจสอบและซ่อมแซมการรั่วซึมของระบบส่งน้ำ เพื่อลดการสูญเสียน้ำ

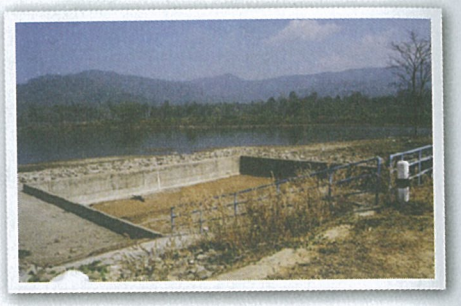
2.2 การดูแลรักษาแหล่งน้ำ

เป็นการดูแลรักษาแหล่งน้ำให้อยู่ในสภาพดีสามารถใช้ประโยชน์ได้ตามวัตถุประสงค์ โดยการจัดระบบป้องกันการเสียหายของแหล่งน้ำจากการกระทำของมนุษย์และสัตว์เลี้ยงรวมทั้งที่เกิดจากภัยธรรมชาติ ดังนี้

2.2.1 การดูแลรักษาแหล่งน้ำทางด้านกายภาพ ประกอบด้วยแหล่งน้ำดังนี้

1) อ่างเก็บน้ำขนาดเล็กและอาคารประกอบ

การดูแลและบำรุงรักษา ดำเนินการดังนี้

- เมื่อพบลาดหน้าเขื่อนที่เป็นดินหรือหินเรียงถูกคลื่นกัดเซาะ ให้ใส่หินใหญ่แทนที่จนเต็ม
- ปลูกหญ้าไว้ตามลาดเขื่อนเพื่อป้องกันน้ำฝนกัดเซาะ ปลูกซ่อมบริเวณที่ตายก่อนเข้าฤดูฝน
- ถมดินให้เต็มร่องที่เกิดจากน้ำกัดเซาะที่ลาดเขื่อนก่อนเข้าฤดูฝน ป้องกันร่องดินใหญ่ขึ้น
- เมื่อใช้สันเขื่อนเป็นทางสำหรับรถวิ่ง ต้องหมั่นดูแลเพิ่มดินลูกรังไม่ให้เกิดเป็นหลุมน้ำขัง
- ไม่ให้ต้นไม้ใหญ่ขึ้นบนเขื่อน รากของมันจะทำให้เกิดน้ำรั่วผ่านเขื่อนได้
- เมื่อสิ้นสุดฤดูฝนของทุกปี ทำการตรวจสภาพร่องน้ำท้ายทางระบายน้ำล้น เมื่อดินหรือหินเรียงถูกกัดเซาะหรือพัดพาไป ก็เติมหินขนาดใหญ่ให้เต็ม
- คอนกรีตทางระบายน้ำล้นและยางมะตอยที่ใส่ระหว่างรอยต่อแผ่นคอนกรีตหลุดหรือชำรุด ต้องรีบซ่อมแซมทันที ป้องกันน้ำไหลลอดใต้ อันจะทำให้แผ่นคอนกรีตทรุดตัวได้
- กำจัดเศษไม้หรือวัชพืชที่กีดขวางการระบายน้ำ
- ดูแลและบำรุงรักษาอุปกรณ์ อาคารประกอบ เช่น ประตูน้ำ มือหมุน ฯลฯ โดยการอัดจาระบีหรือวัสดุหล่อลื่น ให้สามารถใช้งานได้

2) ฝาย ประตูระบาย และอาคารประกอบ

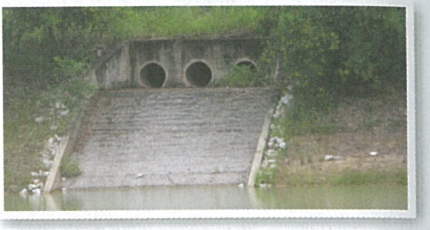

การดูแลและบำรุงรักษา ดำเนินการดังนี้

- ถ้าพบน้ำรั่วซึมออกมาจากรูเล็กๆ ของอาคารคอนกรีต ต้องรีบทำการปะ อุด ซ่อมแซม
- ทำนบดินหูฝาย และหินที่ปูป้องกันลาดคันดิน โดยถมดินหรือหินให้เต็มร่องการกัดเซาะ
- เมื่อสิ้นสุดฤดูฝนของทุกปี ทำการซ่อมแซมสภาพร่องน้ำท้ายอาคาร เมื่อดินหรือหินเรียงถูกกัดเซาะหรือพัดพาไป ก็เติมหินขนาดใหญ่ให้เต็ม
- เปิดประตูระบายทรายของฝายในช่วงน้ำหลาก เพื่อลดปริมาณตะกอนทรายที่จะตกทับถมหน้าอาคารและปิดเมื่อใกล้สิ้นสุดฤดูฝน
- กำจัดเศษไม้หรือวัชพืชที่กีดขวางการระบายน้ำ
- ดูแลและบำรุงรักษาอุปกรณ์ อาคารประกอบ เช่น ประตูน้ำ มือหมุน ฯลฯ โดยการอัดจาระบีหรือวัสดุหล่อลื่น ให้สามารถใช้งานได้ก่อนฤดูฝน

3) สระเก็บน้ำและอาคารประกอบ

การดูแลและบำรุงรักษา ดำเนินการดังนี้

- ปลูกหญ้าซ่อมบริเวณที่ตายก่อนเข้าฤดูฝน ไว้ตามลาดคันสระ เพื่อป้องกันน้ำกัดเซาะ
- ถมดินให้เต็มร่องที่เกิดจากน้ำกัดเซาะที่ลาดคันสระก่อนเข้าฤดูฝน ป้องกันร่องดินขยายใหญ่ และลึกมากขึ้น
- เมื่อสิ้นสุดฤดูฝนของทุกปี ทำการซ่อมแซมร่องน้ำท้ายท่อระบายน้ำ เมื่อหินเรียงถูกกัดเซาะหรือพัดพาไป ก็เติมหินขนาดใหญ่ให้เต็ม
- เมื่อใช้คันสระเป็นทางรถวิ่ง ต้องหมั่นซ่อมแซมไม่ให้เป็นหลุมบ่อ
- ไม่ให้ต้นไม้ใหญ่ขึ้นบนคันสระ รากของมันจะทำให้เกิดน้ำรั่วได้
- คอนกรีตของอาคารประกอบชำรุด ต้องรีบซ่อมแซมทันที

4) คลองส่งน้ำ / คูส่งน้ำ

การดูแลและบำรุงรักษา ดำเนินการดังนี้

- คอนกรีตดาดคลองและยางมะตอยที่ใส่ระหว่างรอยต่อแผ่นคอนกรีตหลุดหรือชำรุด ต้องรีบซ่อมแซมทันที ป้องกันน้ำไหลลอดใต้ อันจะทำให้แผ่นคอนกรีตทรุดตัวได้
- ต้องกำจัดวัชพืช ตะกอนดินในคลองก่อนถึงฤดูกาลใช้งาน
- การพังทลายของตลิ่งคลองที่เกิดจากน้ำกัดเซาะหรือจากการปล่อยสัตว์เลี้ยงให้เหยียบย่ำ ควรปลูกหญ้าเพื่อลดความเสียหาย
- น้ำรั่วซึมของคลองดินให้ขุดและปิดทับรูด้วยดินบดอัดแน่น
- เมื่อใช้คันคลองเป็นทางสำหรับรถวิ่ง ต้องหมั่นดูแลเพิ่มดินลูกรังไม่ให้เกิดเป็นหลุม

5) ท่อส่งน้ำ

การดูแลและบำรุงรักษา ดำเนินการดังนี้

- ในกรณีที่ท่อแตกโดยไม่ทราบสาเหตุ ให้ตรวจสอบว่าลูกลอยในลิ้นระบายอากาศ หากชำรุดให้ซ่อมแซมหรือเปลี่ยนใหม่ให้มีขนาดที่เหมาะสม สามารถระบายอากาศได้ดี
- ควรเปิดประตูระบายตะกอน เพื่อระบายตะกอนทิ้งอย่างน้อยปีละ 1-3 ครั้ง
- เมื่อท่อรั่วซึม ทำการขุดเปิดดินหลังท่อแล้วซ่อมรอยต่อ
- เมื่อท่อแตก ทำการขุดเปิดดินหลังท่อแล้วตัดท่อส่วนที่เสียหายทิ้ง และเปลี่ยนทดแทน
- อุปกรณ์ประตูน้ำชำรุด ให้เปลี่ยนทดแทน
- ปักหมุดแสดงแนววางท่อให้เป็นที่สังเกต เพื่อป้องกันการเสียหาย

6) สถานีสูบน้ำ

การดูแลและบำรุงรักษา ดำเนินการดังนี้

- คอนกรีตโครงสร้างและยางมะตอยที่ใส่ระหว่างรอยต่อแผ่นคอนกรีตหลุดหรือชำรุด ต้องรีบซ่อมแซมทันที ป้องกันน้ำไหลลอดใต้ อันจะทำให้แผ่นคอนกรีตทรุดตัวได้
- ต้องกำจัดวัชพืชและเศษขยะที่ติดหน้าตะแกรงในช่องรับน้ำเข้า
- สถานีสูบน้ำต้องอยู่ในสภาพที่ดี ไม่มีน้ำฝนรั่วซึมและป้องกันสัตว์เลี้ยงเข้ามาในอาคารได้
- เครื่องสูบน้ำและอุปกรณ์ประกอบได้รับการตรวจสอบทดสอบและบำรุงรักษาตามมาตรฐาน
- อุปกรณ์ไฟฟ้าและระบบควบคุมได้รับการตรวจสอบทดสอบและบำรุงรักษาตามมาตรฐาน

7) ฝายต้นน้ำ

การดูแลและบำรุงรักษา ดำเนินการดังนี้

- บำรุงรักษาให้อยู่ในสภาพที่สมบูรณ์ และเป็นปกติในแต่ละปีก่อนฤดูฝนจะมาถึง
- ฝายเศษไม้ หรือฝายกระสอบทราย ควรมีการซ่อมแซมเสาหลักและเพิ่มเติมส่วนประกอบที่ชำรุด
- ฝายกึ่งถาวรและฝายถาวรนั้น ควรหมั่นตรวจรอยรั่วซึมของน้ำบนตัวฝาย ตลอดจนสิ่งกีดขวางทางน้ำเป็นประจำทุกปี
- ฝายที่ใช้ในการเก็บกักน้ำเพื่อประโยชน์ด้านใดด้านหนึ่ง ถ้าหากมีตะกอนทับถมมากควรมีการขุดลอกเพื่อให้มีพื้นที่กักเก็บน้ำได้เพียงพอ

8) ปรับปรุงฟื้นฟูแหล่งน้ำ

การดูแลและบำรุงรักษา ดำเนินการดังนี้

- บำรุงรักษาให้อยู่ในสภาพที่สมบูรณ์ และเป็นปกติในแต่ละปีก่อนฤดูฝนจะมาถึง
- หมั่นตัดหญ้าแฝกไม่ให้รกและปลูกเสริมในจุดที่ตายไป
- ดูแลเก็บขยะ กิ่งไม้ที่ติดกล่องลวดตาข่าย และตัดหญ้า ตัดต้นไม้ไม่ให้ขึ้น

■ **2.2.2 การดูแลรักษาแหล่งน้ำทางด้านคุณภาพน้ำ** ดูแลรักษาให้คุณภาพน้ำอยู่ในสภาพดีมีประโยชน์

สาเหตุแหล่งน้ำเน่าเสีย

- การเน่าเปื่อยของซากพืช/ซากสัตว์
- น้ำเสียจากชุมชน/ปศุสัตว์ / อุตสาหกรรม / เกษตรกรรม
- การเลี้ยงปลาในกระชังหนาแน่นมากกว่าเกณฑ์กำหนด

การดูแลและป้องกันรักษา

- บำบัดน้ำเสีย ก่อนที่จะระบายลงแหล่งน้ำ
- ดูแลกำจัดซากพืช/ซากสัตว์ที่ไม่มีประโยชน์ ที่แห้งตายอยู่ในน้ำทิ้งไป ส่วนพวกผักตบชวา จอก แหน และกกให้ช่วยกันลอกขึ้นจากแหล่งน้ำ เพื่อไม่ให้แพร่ขยายในหน้าฝน ควรปล่อยปลานิลที่กินพืชเป็นอาหารลงไปในแหล่งน้ำด้วย
- สร้างจิตสำนึกในการดูแลรักษาแหล่งน้ำ

บทที่ 3 การตรวจสภาพแหล่งน้ำและอาคารประกอบ

การตรวจสภาพ เป็นการสังเกตพฤติกรรมการเปลี่ยนแปลงหรือร่องรอยที่ส่อว่าเริ่มจะเปลี่ยนแปลง อันอาจจะก่อให้เกิดความเสียหายต่อแหล่งน้ำและอาคารประกอบ การตรวจสภาพด้วยสายตาเป็นวิธีที่สะดวกและเสียค่าใช้จ่ายน้อย ซึ่งจะต้องทำการตรวจสภาพและบำรุงรักษาอย่างสม่ำเสมอด้วยการเอาใจใส่ มิฉะนั้นจะชำรุดทรุดโทรมเร็ว เสียค่าซ่อมแซมแพงมาก หรือใช้งานไม่ได้เลย ประกอบด้วย

3.1 การตรวจสภาพเขื่อน

การตรวจสภาพเขื่อนควรตรวจสอบองค์ประกอบที่สำคัญ ดังนี้

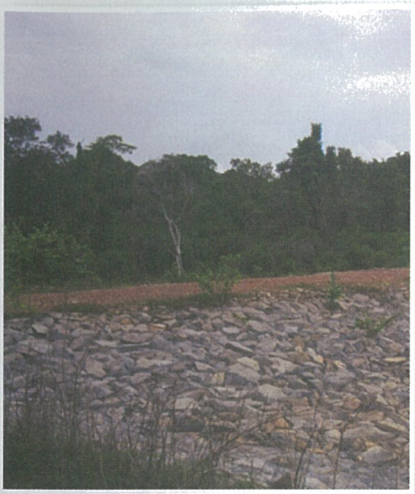
3.1.1 สันเขื่อน

1) **รอยแตก** ซึ่งบ่งบอกถึงความเป็นไปได้ ที่คันดินด้านข้างเกิดการไหล
2) **การกัดเซาะ** การกัดเซาะจากน้ำผิวดิน จนทำให้เกิดร่องตามแนวลาดเอียง
3) **การทรุดตัว** จะอันตรายเมื่อการยุบตัวเกิดจากโพรงภายในตัวเขื่อนหรือเกิดจากการลื่นไถลของคันดิน
4) **ร่องล้อ** เมื่อเกิดเป็นร่องลึกน้ำขัง ทำให้การระบายน้ำบนสันเขื่อนไม่ดี อาจทำให้เกิดการกัดเซาะภายในตัวเขื่อนได้
5) **วัชพืช** ไม่ควรมี เพราะจะปิดบังร่องรอยที่บ่งบอกถึงโอกาสเกิดการพิบัติได้
6) **หลักแนวสันเขื่อน** ควรอยู่ในสภาพที่สมบูรณ์

■ 3.1.2 ลาดเขื่อน

1) **การกัดเซาะโดยคลื่นด้านเหนือน้ำ** สังเกตได้จากหินเรียงถูกกัดเซาะผุกร่อนจนเห็นดินตัวเขื่อน อาจเกิดการรั่วซึมภายในตัวเขื่อน ทำให้เสถียรภาพของลาดเขื่อนลดลง หินเรียงควรมีขนาดคละที่ดี มีช่องว่างน้อยที่สุด
2) **การกัดเซาะด้านท้ายน้ำ** สังเกตได้จากหญ้าที่ปลูก ถูกกัดเซาะจนเป็นร่องลึก อาจเกิดการรั่วซึมภายในตัวเขื่อน ทำให้เสถียรภาพของลาดเขื่อนลดลง
3) **การรั่วซึม** สังเกตได้จากมีวัชพืชหรือหญ้าขึ้นสูงผิดปกติ ดินมีความชื้นสูงหรือมีน้ำไหลซึมออกมา และดินเกิดการทรุดตัวหรือยุบตัว เกิดหลุม โพรง
4) **การเลื่อนไถล** สังเกตได้จากมีรอยแตกของลาดเขื่อนในแนวราบ และเกิดการเปลี่ยนแปลงระดับลาดเขื่อน หรือรอยแตกต่อเนื่องจากด้านบนถึงด้านล่าง
5) **วัชพืช/ต้นไม้** ไม่ควรมีวัชพืชเพราะจะปิดบังร่องรอยต่างๆ ที่บ่งบอกถึงโอกาสเกิดการพิบัติได้ และไม่ควรมีต้นไม้ที่มีรากลึกขึ้นบนตัวเขื่อนโดยเด็ดขาด เพราะรากไม้อาจชอนไช จนทำให้เขื่อนรั่ว โดยเฉพาะอย่างยิ่งเมื่อต้นไม้ตายซึ่งรากจะพุและทำให้เกิดรูโพรง

■ 3.1.3 พื้นที่ฐานรากและท้ายน้ำ

1) **การรั่วซึมใต้ฐานเขื่อน** สังเกตได้จากปริมาณน้ำไหลซึมที่ออกมามาก และมีสีขุ่นนอกจุดระบายน้ำ อาจมีลักษณะเหมือนน้ำพุหรือน้ำผุดออกมาจากพื้น เนื่องจากพัดพาเม็ดดินตัวเขื่อนหรือฐานรากออกมาด้วย ซึ่งจะทำให้เกิดโพรงและเกิดการยุบตัวของเขื่อน
2) **การกัดเซาะ** สังเกตจากรางระบายน้ำบริเวณไหล่เขื่อน รอยต่อระหว่างเชิงเขากับตัวเขื่อนเกิดชำรุด มีตะกอนดินทับถม และวัชพืชขึ้นหนาแน่น ทำให้ระบายน้ำได้ไม่ดี

■ 3.1.4 ทางระบายน้ำล้น

1) **ประสิทธิภาพการระบายน้ำ** สังเกตดูวัชพืช เศษสวะ ท่อนไม้ บริเวณด้านหน้าอาคารระบาย ถ้ามีมากจะกีดขวางทางน้ำ ทำให้ความสามารถการระบายน้ำลดลง
2) **การรั่วซึม** สังเกตได้มีน้ำรั่วซึมจากรอยต่อหรือรอยแตกของคอนกรีต
3) **การทรุดตัว** สังเกตได้จากรอยแตกหักและทรุดตัวลงของโครงสร้างคอนกรีต
4) **การกัดเซาะ** สังเกตได้จากหินเรียงด้านท้ายน้ำ ถูกพัดพาทรุดตัวหรือผุกร่อนถูกพัดพาไป จนเป็นหลุมต่ำกว่าพื้นคอนกรีต

■ 3.1.5 อาคารบังคับน้ำ

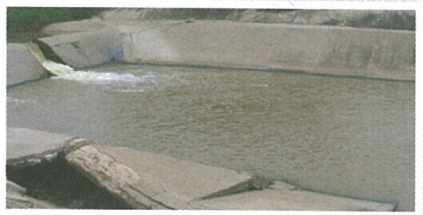
1) **ประสิทธิภาพการระบายน้ำ** สังเกตดูวัชพืช เศษสวะ ท่อนไม้ บริเวณด้านหน้าอาคารระบาย ถ้ามีมากจะกีดขวางทางน้ำ ทำให้ความสามารถการระบายน้ำลดลง
2) **การรั่วซึม** สังเกตได้มีน้ำรั่วซึมจากรอยต่อหรือรอยแตกของคอนกรีต
3) **การทรุดตัว** สังเกตได้จากรอยแตกหักและทรุดตัวลงของโครงสร้างคอนกรีต
4) **การกัดเซาะ** สังเกตได้จากหินเรียงด้านท้ายน้ำ ถูกพัดพาทรุดตัวหรือผุกร่อน ถูกพัดพาไปจนเป็นหลุมต่ำกว่าพื้นคอนกรีต
5) **การรั่วซึมของบานประตู** สังเกตจากยางกันน้ำซึมและกรอบบานชำรุดเสียหาย
6) **บานประตูชำรุด** ไม่สามารถเปิด-ปิดได้สะดวก ต้องรีบเปลี่ยนหรือแก้ไข

▶ 3.2 การตรวจสภาพฝายน้ำล้น / ประตูระบาย

การตรวจสภาพฝายน้ำล้นและประตูระบาย ควรตรวจสอบองค์ประกอบที่สำคัญ ดังนี้

■ 3.2.1 อาคารทดน้ำ

1) **ประสิทธิภาพการระบายน้ำ** สังเกตดูวัชพืช เศษสวะ ท่อนไม้ บริเวณด้านหน้าอาคารระบาย ถ้ามีมากจะกีดขวางทางน้ำ ทำให้ความสามารถการระบายน้ำลดลง
2) **การรั่วซึม** สังเกตได้มีน้ำรั่วซึมจากรอยต่อหรือรอยแตกของคอนกรีต
3) **การทรุดตัว** สังเกตได้จากรอยแตกหักและทรุดตัวลงของโครงสร้างคอนกรีต
4) **การกัดเซาะ** สังเกตได้จากหินเรียงด้านท้ายน้ำ ถูกพัดพาทรุดตัวหรือผุกร่อน ถูกพัดพาไป จนเป็นหลุมต่ำกว่าพื้นคอนกรีต

■ 3.2.2 ประตูระบายน้ำ / ทราย

1) **การรั่วซึมของบานประตู** สังเกตจากยางกันน้ำซึมและกรอบบานชำรุดเสียหาย

2) **บานประตูชำรุด** ไม่สามารถเปิด-ปิด ได้สะดวก ต้องรีบเปลี่ยนหรือแก้ไข

■ 3.2.3 อาคารบังคับน้ำ

1) **ประสิทธิภาพการระบายน้ำ** สังเกตดูวัชพืช เศษสวะ ท่อนไม้ บริเวณด้านหน้าอาคารระบาย ถ้ามีมากจะกีดขวางทางน้ำ ทำให้ความสามารถการระบายน้ำลดลง

2) **การรั่วซึม** สังเกตได้มีน้ำรั่วซึมจากรอยต่อหรือรอยแตกของคอนกรีต

3) **การทรุดตัว** สังเกตได้จากรอยแตกหักและทรุดตัวลงของโครงสร้างคอนกรีต

4) **การกัดเซาะ** สังเกตได้จากหินเรียงด้านท้ายน้ำ ถูกพัดพาทรุดตัวหรือผุกร่อน ถูกพัดพาไปจนเป็นหลุมต่ำกว่าพื้นคอนกรีต

5) **การรั่วซึมของบานประตู** สังเกตจากยางกันน้ำซึมและกรอบบานชำรุดเสียหาย

6) **บานประตูชำรุด** ไม่สามารถเปิด-ปิดได้สะดวก ต้องรีบเปลี่ยนหรือแก้ไข

3.3 การตรวจสภาพสระเก็บน้ำ

การตรวจสภาพสระเก็บน้ำ ควรตรวจสอบองค์ประกอบที่สำคัญ ดังนี้

■ 3.3.1 ตัวสระ

1) **การกัดเซาะคันสระ** สังเกตได้จากหญ้าที่ปลูก ถูกกัดเซาะจนเป็นร่องลึก อาจเกิดการรั่วซึมภายในคันสระ

2) **ประสิทธิภาพการเก็บกักน้ำ** สังเกตได้จากวัชพืชที่ขึ้นในสระซึ่งจะทำให้เกิดการสูญเสียน้ำ ส่งผลให้เกิดน้ำเน่าเสีย และเกิดตะกอนในสระ

■ 3.3.2 ทางระบายน้ำเข้า / ออก

1) **ประสิทธิภาพการระบายน้ำ** สังเกตดูวัชพืช เศษสวะ ท่อนไม้ บริเวณด้านหน้าทางระบายน้ำเข้าออก ถ้ามีมากจะกีดขวางทางน้ำ ทำให้ความสามารถการระบายน้ำลดลง

2) **การรั่วซึม** สังเกตได้มีน้ำรั่วซึมจากรอยต่อหรือรอยแตกของคอนกรีต

3) **การทรุดตัว** สังเกตได้จากรอยแตกหักและทรุดตัวลงของโครงสร้างคอนกรีต

4) **การกัดเซาะ** สังเกตได้จากหินเรียงด้านท้ายน้ำถูกพัดพาทรุดตัวหรือผุกร่อน ถูกพัดพาไปจนเป็นหลุมต่ำกว่าพื้นคอนกรีต

3.4 การตรวจสภาพระบบกระจายน้ำ

การตรวจสภาพระบบกระจายน้ำ ควรตรวจสอบองค์ประกอบที่สำคัญ ดังนี้

3.4.1 คลองส่งน้ำ

1) **ประสิทธิภาพการส่งน้ำ** สังเกตดูวัชพืช เศษสวะ ตะกอนดิน ในคลอง ถ้ามีมากจะกีดขวางทางน้ำ ทำให้ความสามารถในการส่งน้ำลดลง
2) **การรั่วซึม** สังเกตได้มีน้ำรั่วซึมจากรอยต่อหรือรอยแตกของคอนกรีต
3) **การทรุดตัว** สังเกตได้จากรอยแตกหักและทรุดตัวลงของโครงสร้างคอนกรีต
4) **การรั่วซึมของบานประตู** สังเกตจากยางกันน้ำซึมและกรอบบานชำรุดเสียหาย
5) **บานประตูชำรุด** ไม่สามารถเปิด-ปิด ได้สะดวก ต้องรีบเปลี่ยนหรือแก้ไข

■ 3.4.2 ท่อส่งน้ำ

1) **ประสิทธิภาพของการส่งนำ** สังเกตได้จากนำไหลช้า ปริมาณลดลง หรือใช้พลังงานไฟฟ้ามากขึ้น ค่าไฟจะสูงขึ้น
2) **การรั่วซึม** สังเกตจากรอยต่อท่อ หรือรอยต่อของอุปกรณ์ท่อ มีหยดน้ำ
3) **ท่อแตกชำรุด** สังเกตจากบริเวณพื้นดินมีรอยเปียกชื้น หรือมีน้ำซึมออกมา
4) **ประตูน้ำชำรุด** ไม่สามารถปิดเปิดได้หรือมีการรั่วซึม

■ 3.4.3 เครื่องสูบน้ำ

เป็นเครื่องมือกลที่ใช้เพิ่มแรงดันน้ำให้ไหลไปตามท่อส่งน้ำ เพื่อลำเลียงน้ำไปสู่พื้นที่รับประโยชน์ ที่อยู่ระดับสูงกว่าระดับแหล่งน้ำ

รายการ	ระยะเวลา	การตรวจสภาพ
1	ทุกวัน	- แรงดันไฟฟ้าและปริมาณกระแสไฟฟ้าที่ใช้ - ฟังเสียงการขับเคลื่อนดังผิดปกติ
2	ทุกสัปดาห์	- น้ำมันหล่อลื่น - การทำงานทั่วไป - แรงดันไฟฟ้าและปริมาณกระแสไฟฟ้าที่ใช้
3	ทุกเดือน	- แผงไฟที่ตู้ควบคุม - ข้อต่อและท่อระบบน้ำมันหล่อลื่น - การทำงานของเครื่องต้นกำลังตามจุดต่างๆ - ระบบน้ำทำความสะอาด - ฟังเสียงการทำงาน ดูปริมาณและลักษณะของสารหล่อลื่นตามจุดต่างๆ - การสั่นสะเทือน
4	ทุก 3 เดือน	- อุปกรณ์ควบคุมสภาพสายไฟฟ้า และสายอุปกรณ์ควบคุม - น็อตทุกตัวในบริเวณที่สำคัญทั้งลักษณะภายนอกและการยึดว่ายังแน่นและไม่เสียหาย - สวิตช์ระดับสั่งหยุด(Limit Switch) - บันทึกการตรวจซ่อมและการแก้ไข
5	ทุก 6 เดือน	- Traveling Chain อุปกรณ์เคลื่อนไหวต่างๆ (หยุดอุปกรณ์)

รายการ	ระยะเวลา	การตรวจสภาพ
6	ทุก 1 ปี	- การสึกหรอ (หยุดทำงาน) - ระบบการทำงานของระบบควบคุม (โดยเฉพาะ Pressure Switch) - สี - Filter Element - Filter Element Shaft - Traveling Chain - อุปกรณ์ขับทั้งหมด Motor Shaft, Motor Reducer - อื่นๆ ตามที่ผู้ผลิตแนะนำ
7	ไม่ระบุเวลา	- ฤดูฝนควรดูแลมากเป็นพิเศษ

บทที่ 4 การจัดตั้งกลุ่มผู้ใช้น้ำ

4.1 ความหมายของกลุ่มผู้ใช้น้ำ

กลุ่มผู้ใช้น้ำ หมายถึง ผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย จากแหล่งน้ำขนาดเล็กที่รวมตัวกันเพื่อประกอบกิจกรรมของกลุ่ม ที่มีวัตถุประสงค์อย่างเดียวกัน และได้รับการยอมรับหรือรับรู้จากหน่วยงานราชการและองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น

4.2 วัตถุประสงค์ในการจัดตั้งกลุ่มผู้ใช้น้ำ

4.2.1) เพื่อดำเนินการจัดสรรแบ่งปันน้ำระหว่างสมาชิกในกลุ่มได้อย่างเป็นธรรม

4.2.2) เพื่อดูแล บำรุงรักษาแหล่งน้ำ ให้อยู่ในสภาพดีและมีประสิทธิภาพ

4.2.3) เพื่อเป็นตัวแทน ในการติดต่อและประสานงานกับหน่วยงานอื่นๆ

4.2.4) เพื่อให้สมาชิกเกิดความรัก หวงแหนแหล่งน้ำและกิจกรรมที่สร้างขึ้น

4.2.5) เพื่อให้สมาชิกใช้น้ำอย่างประหยัดและเกิดประโยชน์สูงสุด

4.2.6) เพื่อให้มีการพบปะแลกเปลี่ยนความคิดเห็นระหว่างสมาชิก เจ้าหน้าที่หน่วยงานของรัฐ ในด้านวิชาการ และกิจกรรมอื่นๆ ทั้งในและนอกสถานที่

4.3 ขั้นตอนและวิธีการจัดตั้งกลุ่มผู้ใช้น้ำ

ในการบริหารจัดการน้ำให้มีประสิทธิภาพนั้น ต้องมีการรวมตัวของกลุ่มผู้ใช้น้ำ เพื่อดำเนินกิจกรรมร่วมกันตามความต้องการของกลุ่มฯ โดยกลุ่มฯ ต้องร่วมมือในการจัดทำกฎระเบียบ กติกา และรูปแบบการใช้น้ำอย่างที่เหมาะสม ก่อให้เกิดการบริหารจัดการน้ำอย่างมีประสิทธิภาพ ดังนั้น การจัดตั้งกลุ่มผู้ใช้น้ำ จึงมีความจำเป็นอย่างยิ่งซึ่งควรมีขั้นตอนและวิธีการดังนี้

■ 4.3.1 จัดประชุมผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย

เพื่อชี้แจงรายละเอียดโครงการ รับฟังและแลกเปลี่ยนความคิดเห็นในการพัฒนาโครงการ โดยควรดำเนินการ ดังนี้

1) สอดแทรกกระบวนการเรียนรู้ และเผยแพร่ความรู้เกี่ยวกับความจำเป็น ในด้านการบริหารจัดการน้ำ โดยผู้มีส่วนได้ส่วนเสียต้องเข้ามามีส่วนร่วมเพื่อให้เกิดประโยชน์ต่อส่วนรวม

2) ร่วมกันพิจารณาสภาพปัญหาหรือความต้องการของผู้มีส่วนได้ส่วนเสียในโครงการที่จะก่อสร้างหรือที่ก่อสร้างแล้ว พร้อมทั้งหาวิธีการแก้ไขเพื่อมิให้เกิดข้อขัดแย้งต่าง ๆ ภายในชุมชน

■ 4.3.2 การคัดเลือกคณะกรรมการบริหารกลุ่มผู้ใช้น้ำ ดังนี้

1) รับสมัครสมาชิกกลุ่มผู้ใช้น้ำซึ่งเกิดจากความสมัครใจ

2) คัดเลือกสมาชิกฯเป็นคณะกรรมการบริหารกลุ่มฯ และให้เลือกสมาชิกในคณะกรรมการบริหารกลุ่มฯ เป็นประธานหนึ่ง คนส่วนตำแหน่งอื่น ๆ ให้แต่งตั้งตามระเบียบ

■ 4.3.3 กำหนดบทบาทหน้าที่ของคณะกรรมการบริหารกลุ่มฯ

1) วางกฎระเบียบ กติกา และข้อปฏิบัติต่าง ๆ เกี่ยวกับการใช้น้ำ การดูแล บำรุงรักษา

2) แนะนำ และควบคุมสมาชิกให้ปฏิบัติตามกฎระเบียบ กติกา และข้อปฏิบัติต่าง ๆ ที่กำหนด

3) รายงานปัญหาและอุปสรรค ในการกระจายน้ำและการดูแลรักษาคลองส่งน้ำต่อหน่วยราชการที่เกี่ยวข้อง

4) จัดประชุมคณะกรรมการบริหารกลุ่มฯ และสมาชิกผู้ใช้น้ำอย่างสม่ำเสมอ เพื่อร่วมกันวางแผนการใช้น้ำ การดูแล และบำรุงรักษาแหล่งน้ำ

5) ประสานงานกับส่วนราชการที่เกี่ยวข้องและสมาชิก ในเรื่องของการบริหารจัดการน้ำ

6) ไกล่เกลี่ยกรณีพิพาทในพื้นที่แหล่งน้ำ

■ 4.3.4 บทบาทหน้าที่สมาชิกกลุ่มผู้ใช้น้ำ

1) ปฏิบัติการตามกฎ ระเบียบ กติกาที่กำหนด
2) ช่วยกันดูแล บำรุง รักษาแหล่งน้ำ และตรวจสภาพแหล่งน้ำและอาคารประกอบเบื้องต้น
3) ให้ข้อมูล ข้อเสนอแนะต่าง ๆ ในการดูแลบำรุงรักษาแหล่งน้ำแก่ คณะกรรมการบริหารกลุ่มฯ

▶ 4.4 แนวทางการพัฒนาให้กลุ่มผู้ใช้น้ำมีความเข้มแข็ง

■ **4.4.1 ฝึกอบรม** โดยหน่วยงานภาครัฐ ภาคเอกชน และองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ให้การส่งเสริม สนับสนุน กลุ่มผู้ใช้น้ำเข้ารับการฝึกอบรมและศึกษาดูงานในการดูแลบำรุงรักษาแหล่งน้ำ หรือเรื่องอื่น ๆ ที่เกี่ยวข้องกับการบริหารจัดการน้ำ

■ 4.4.2 การจัดกิจกรรมเพื่อเสริมสร้างความเข้มแข็ง

1) กำหนดกิจกรรมพื้นฐานโดยศึกษาวิเคราะห์ความต้องการของกลุ่มผู้ใช้น้ำในแต่ละพื้นที่ เช่น การทำประมงน้ำจืด การทำการเกษตร และการทำอุตสาหกรรมในครัวเรือน เพื่อหาแนวทางส่งเสริมให้กลุ่มผู้ใช้น้ำมีรายได้จากผลผลิต
2) กำหนดกิจกรรมเพื่อสาธารณะประโยชน์ เช่น การกำจัดวัชพืช ปรับปรุงภูมิทัศน์ การปลูกต้นไม้ การทำความสะอาดบริเวณแหล่งน้ำเป็นต้น
3) กำหนดกิจกรรมเสริมสร้างความสามัคคีของกลุ่มผู้ใช้น้ำ โดยการใช้วัฒนธรรมประเพณีท้องถิ่นในวันสำคัญ เช่น วันอนุรักษ์ พัฒนาแม่น้ำ คู คลองวันสงกรานต์ วันลอยกระทง สืบชะตาน้ำ เป็นต้น

4.5 แนวทางปฏิบัติ

4.5.1 การทำแผนปฏิบัติงาน

เป็นแผนงานที่ทำขึ้นเพื่อกำหนดว่าในแต่ละรอบปี กลุ่มผู้ใช้น้ำจะมีกิจกรรมใด ในช่วงเวลาใด จะต้องเตรียมการและติดต่อประสานงานกับบุคคล หรือหน่วยงานใดบ้าง จึงจะช่วยให้คณะกรรมการบริหารกลุ่มฯ มีความชัดเจนในการปฏิบัติมากขึ้น ซึ่งแผนปฏิบัติงานจะต้องมีการประชุมของคณะกรรมการบริหารกลุ่มฯ ร่วมกันจัดทำขึ้น

4.5.2 การจัดทำกฎ ระเบียบ กติกา

เพื่อให้มีความศักดิ์สิทธิ์ ต้องมีองค์ประกอบดังนี้

1) สมาชิกกลุ่มผู้ใช้น้ำมีส่วนร่วมในการร่างกฎ ระเบียบ กติกา และลงมติร่วมกัน
2) บันทึกเป็นลายลักษณ์อักษร และมีวิธีการปฏิบัติอย่างชัดเจน
3) สามารถบังคับใช้ให้มีผลในทางปฏิบัติได้อย่างเสมอภาค

4.5.3 ขั้นตอนการจัดทำกฎ ระเบียบ กติกา

1) ประชุมคณะกรรมการบริหารกลุ่มฯ และเจ้าหน้าที่ที่เกี่ยวข้องเพื่อร่างกฎ ระเบียบ กติกา
2) จัดประชุมใหญ่สมาชิกกลุ่มผู้ใช้น้ำและเจ้าหน้าที่ที่เกี่ยวข้อง เพื่อให้สมาชิกกลุ่มผู้ใช้น้ำพิจารณาร่างกฎ ระเบียบ กติกา และลงมติให้ความเห็นชอบ 2 ใน 3 ของสมาชิกทั้งหมด
3) จัดทำรายงานการประชุม กฎ ระเบียบ กติกา แจ้งให้สมาชิกกลุ่มผู้ใช้น้ำทราบทั่วกัน โดยลงลายมือชื่อรับทราบ

4.6 การติดต่อประสานงาน

การติดต่อประสานงานอย่างสม่ำเสมอ ระหว่างคณะกรรมการบริหารกลุ่มผู้ใช้น้ำกับหน่วยงานของทางราชการต่าง ๆ ในท้องถิ่น จะทำให้เกิดความเข้าใจซึ่งกันและกัน ส่งผลให้ได้รับความร่วมมือและการช่วยเหลือ ในการทำงานจึงควรมีการจัดระบบการประสานงาน ดังนี้

4.6.1) ควรมีการประชุมคณะกรรมการบริหารกลุ่มผู้ใช้น้ำและเจ้าหน้าที่ที่เกี่ยวข้องร่วมกันอย่างน้อยเดือนละ 1 ครั้ง

4.6.2) คณะกรรมการและสมาชิกกลุ่มผู้ใช้น้ำ ควรมีการพบปะหารือกันอย่างสม่ำเสมอ

4.6.3) คณะกรรมการบริหารกลุ่มผู้ใช้น้ำ ควรมีการจัดประชุมใหญ่เป็นอย่างน้อยปีละ 1 ครั้ง เพื่อชี้แจงแผนการใช้น้ำประจำปี และผลการดำเนินกิจกรรมของกลุ่มที่ผ่านมา

4.7 การประชุมที่มีประสิทธิภาพ

การประชุมที่ดี คือ การเข้าร่วมกันแสดงความคิดเห็นของสมาชิก เพื่อหาข้อยุติอย่างเหมาะสม ก่อให้เกิดความร่วมมือในการดำเนินกิจกรรมต่าง ๆ อันจะนำมาซึ่งความสามัคคีในกลุ่มสมาชิก โดยมีขั้นตอน ดังนี้

4.7.1 <u>ก่อนประชุม</u>

1) จัดทำระเบียบวาระการประชุม
2) เตรียมสถานที่ประชุม
3) เชิญผู้เกี่ยวข้องเข้าร่วมประชุม

4.7.2 <u>ระหว่างการประชุม</u>

1) ดำเนินการประชุมให้ได้ข้อสรุปตามระเบียบวาระที่กำหนด
2) จดบันทึกการประชุมทุกครั้ง

4.7.3 <u>หลังการประชุม</u>

1) จัดทำรายงานการประชุม
2) แจ้งรายงานการประชุมให้สมาชิกทราบโดยทั่วกัน

4.8 หน้าที่ของประธานและเลขานุการ

4.8.1 หน้าที่ของประธานการประชุม

1) เริ่มต้นด้วยการแจ้งระเบียบวาระการประชุมให้ที่ประชุมทราบ
2) ชี้แจงประเด็นสำคัญ ๆ ในแต่ละระเบียบวาระ
3) เปิดโอกาสให้สมาชิกร่วมกันแสดงความคิดเห็น และลงมติ
4) สรุปมติที่ประชุมตามระเบียบวาระ เพื่อความเข้าใจตรงกัน
5) กำหนดวัน เวลา สถานที่ สำหรับการประชุมครั้งต่อไป
6) ก่อนเลิกประชุม ประธานกล่าวขอบคุณผู้เข้าประชุมที่ให้ความร่วมมือ ทำให้ได้ผลสรุปจากการประชุมที่เป็นประโยชน์

4.8.2 หน้าที่ของเลขานุการที่ประชุม

1) จัดทำระเบียบวาระการประชุม
2) ทำความเข้าใจในทุกเรื่องก่อนการประชุม และคิดหาวิธีการที่จะนำมาให้ได้ซึ่งผลสรุป
3) สร้างบรรยากาศในการประชุมให้เป็นกันเอง
4) ช่วยดำเนินการประชุมและสรุปผลการประชุมแต่ละระเบียบวาระเพื่อความเข้าใจที่ตรงกัน
5) จัดทำรายงานการประชุมทุกครั้ง
6) แจ้งรายงานการประชุมให้สมาชิกทราบโดยทั่วกัน

าคผนวก

ตัวอย่าง

แผนปฏิบัติงานกลุ่มผู้ใช้น้ำ..... ประจำปี .....

บ้าน .....ตำบล.....อำเภอ.....จังหวัด.....

ที่	กิจกรรม	ระยะเวลาดำเนินการ												ผู้ดำเนินการ
		ต.ค.	พ.ย.	ธ.ค.	ม.ค.	ก.พ.	มี.ค.	เม.ย.	พ.ค.	มิ.ย.	ก.ค.	ส.ค.	ก.ย.	
1.	การบริหารกลุ่มผู้ใช้น้ำ													
1.1	จัดทำ/ปรับปรุงรายชื่อสมาชิกกลุ่มผู้ใช้น้ำ													
1.2	จัดทำ/ปรับปรุงข้อมูลการใช้ประโยชน์จากแหล่งน้ำของสมาชิก													
1.3	เสนอโครงการ/กิจกรรม ขอรับการสนับสนุนจากหน่วยงานภายนอก													
1.4	จัดทำบัญชีรายรับ – รายจ่าย ของกลุ่มผู้ใช้น้ำ													
1.5	สรุปผลการดำเนินงานและจัดทำแผนปฏิบัติงานประจำปี													
1.6	การประชุมประจำเดือน													
1.7	การประชุมประจำปี													
1.8	สำรวจความต้องการใช้น้ำจากสมาชิก													

ที่	กิจกรรม	ระยะเวลาดำเนินการ												ผู้ดำเนินการ
		ต.ค.	พ.ย.	ธ.ค.	ม.ค.	ก.พ.	มี.ค.	เม.ย.	พ.ค.	มิ.ย.	ก.ค.	ส.ค.	ก.ย.	
2.	การดูแล บำรุงรักษา													
2.1	การตรวจสอบแหล่งน้ำ และโครงสร้างประกอบ													
2.2	.....													
2.3	.....													
3.	กิจกรรมเพื่อเสริมสร้างความเข้มแข็ง													
3.1	กิจกรรมตามความต้องการของกลุ่มผู้ใช้น้ำ - การทำประมงน้ำจืด - การทำการเกษตร - การทำอุตสาหกรรมในครัวเรือน(ระบุชื่อกิจกรรม)													
3.2	กิจกรรมเพื่อสาธารณะประโยชน์ - การกำจัดวัชพืช - การปรับปรุงภูมิทัศน์ - การปลูกต้นไม้ - การทำความสะอาดบริเวณแหล่งน้ำ													
3.3	กิจกรรมเสริมสร้างความสามัคคีของกลุ่มผู้ใช้น้ำ - กิจกรรมวันสงกรานต์ - กิจกรรมวันลอยกระทง - วันอนุรักษ์และพัฒนาแม่น้ำ คู คลอง แห่งชาติ													

ตัวอย่าง ใบสมัครสมาชิกกลุ่มผู้ใช้น้ำ

ชื่อโครงการ.....

ตำบล.....อำเภอ.....จังหวัด.....

เขียนที่.....

วันที่.....เดือน.....พ.ศ. .....

ข้าพเจ้า.....อายุ.....ปี เพศ ชาย ☐ หญิง ☐

อาชีพ.....อยู่บ้านเลขที่.....หมู่ที่.....

ตำบล.....อำเภอ.....จังหวัด.....

ขอสมัครเข้าเป็นสมาชิกกลุ่มผู้ใช้น้ำ โครงการ.....

ลุ่มน้ำ.....หมู่ที่.....ตำบล.....

อำเภอ.....จังหวัด.....

ลงชื่อ.....ผู้สมัคร

ตัวอย่าง หนังสือเชิญประชุมของสมาชิก

ที่ทำการ.....

วันที่.....เดือน.....พ.ศ. .....

เรื่อง ขอเชิญประชุม

เรียน .....

ด้วยประธานกรรมการ.....กำหนดให้มีการประชุม.....
.....ในวันที่.....เดือน.....พ.ศ. .....เวลา.....น.
ณ. .....โดยมีระเบียบวาระการประชุมดังต่อไปนี้

1. .....
2. .....
3. .....
4. .....

จึงขอเรียนเชิญท่านเข้าร่วมประชุมตามวัน เวลา และสถานที่ดังกล่าวข้างต้น

ขอแสดงความนับถือ

.....

(ชื่อ – นามสกุล ตัวบรรจง)

กรรมการและเลขานุการ

ตัวอย่าง หนังสือเชิญเจ้าหน้าที่ที่เกี่ยวข้องเข้าร่วมประชุม

ที่ทำการ.....

วันที่.....เดือน.....พ.ศ. .....

เรื่อง ขอเชิญประชุม

เรียน .....

ด้วยประธานกรรมการ.....กำหนดให้มีการประชุม.....
.....ในวันที่.....เดือน.....พ.ศ. .....เวลา.....น.
ณ. .....โดยมีระเบียบวาระการประชุมดังต่อไปนี้

1. .....
2. .....
3. .....
4. .....

จึงขอเรียนเชิญท่านเข้าร่วมประชุม ตามวัน เวลา และสถานที่ดังกล่าวข้างต้น

ขอแสดงความนับถือ

.....

(ชื่อ – นามสกุล ตัวบรรจง)

กรรมการและเลขานุการ

ตัวอย่าง ระเบียบวาระการประชุม

ระเบียบวาระการประชุม

คณะกรรมการ.....

ครั้งที่...../.....

วันที่.....เดือน.....พ.ศ. .....เวลา.....น.

ณ.....

ตำบล.....อำเภอ.....จังหวัด.....

ระเบียบวาระที่ 1 เรื่องประธานแจ้งให้ที่ประชุมทราบ

ระเบียบวาระที่ 2 รับรองรายงานการประชุม ครั้งที่...../.....

เมื่อวันที่.....เดือน.....พ.ศ. .....

ระเบียบวาระที่ 3 เรื่องเพื่อทราบ

ระเบียบวาระที่ 4 เรื่องเพื่อพิจารณา

ระเบียบวาระที่ 5 เรื่องอื่น ๆ (ถ้ามี)

ตัวอย่าง การบันทึกการประชุม

บันทึกสรุปผลการประชุม

คณะกรรมการ.....(กลุ่มผู้ใช้น้ำ).....

ครั้งที่...../.....

วันที่.....เดือน.....พ.ศ. .....เวลา.....น.

ณ.....ตำบล.....อำเภอ.....จังหวัด.....

ผู้มาประชุม

1. ชื่อ.....สกุล.....ประธานกรรมการ
2. ชื่อ.....สกุล.....กรรมการ
3. ชื่อ.....สกุล.....กรรมการ
4. ชื่อ.....สกุล.....กรรมการ
5. ชื่อ.....สกุล.....กรรมการ

ผู้ไม่มาประชุม

1. ชื่อ.....สกุล.....กรรมการ
2. ชื่อ.....สกุล.....กรรมการ

เริ่มประชุมเวลา.....น.

ระเบียบวาระที่ 1 เรื่อง.....

ประเด็น.....

มติที่ประชุม.....

ระเบียบวาระที่ 2 เรื่อง.....

ประเด็น.....

มติที่ประชุม.....

ระเบียบวาระที่ 3 เรื่อง.....

ประเด็น.....

มติที่ประชุม.....

ระเบียบวาระที่ 4 เรื่อง.....

ประเด็น.....

มติที่ประชุม.....

ระเบียบวาระที่ 5 เรื่อง.....

ประเด็น.....

มติที่ประชุม.....

เลิกประชุมเวลา.....น.

....

(ผู้ตรวจบันทึกการประชุม) (ผู้จดบันทึกการประชุม)

ตัวอย่าง

ระเบียบข้อบังคับของกลุ่มผู้ใช้น้ำหมู่.....ตำบล.....

อำเภอ.....จังหวัด.....โครงการ.....

ปีพุทธศักราช.....

โดยมติที่ประชุมกลุ่มผู้ใช้น้ำโครงการ.....
เมื่อวันที่.....เดือน.....พ.ศ. .....วางระเบียบข้อบังคับของกลุ่มผู้ใช้น้ำ
.....ไว้ดังนี้

ข้อ 1 ระเบียบนี้เรียกว่า "ระเบียบข้อบังคับของกลุ่ม.....ปี.....

ข้อ 2 ให้ใช้ระเบียบนี้ ตั้งแต่วันที่.....เดือน.....พ.ศ. .....

หมวดที่ 1 ข้อความทั่วไป

ข้อ 3 ในระเบียบนี้

3.1 **"การใช้น้ำ"** หมายถึง ผู้มีส่วนได้ส่วนเสียที่รับน้ำจากโครงการ.....
ตำบล.....อำเภอ.....จังหวัด.....

3.2 **"กลุ่มผู้ใช้น้ำ"** หมายถึง ผู้มีส่วนได้ส่วนเสียจากแหล่งน้ำที่รวมตัวกัน เพื่อประกอบกิจกรรมของกลุ่มที่มีวัตถุประสงค์อย่างเดียวกัน โดยทางราชการและองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นให้การยอมรับหรือรับรู้

3.3 **"สมาชิก"** หมายถึง ผู้มีส่วนได้ส่วนเสียที่สามารถรับน้ำจากโครงการ.....
ที่กลุ่มรับเข้าเป็นสมาชิกตามระเบียบข้อบังคับกลุ่ม

3.4 **"คณะกรรมการ"** หมายถึง คณะบุคคลที่สมาชิกเลือกตั้งมีหน้าที่รับผิดชอบการบริหารงานของกลุ่มผู้ใช้น้ำหมู่.....ตำบล.....
อำเภอ.....จังหวัด.....

3.5 **"เจ้าหน้าที่"** หมายถึง ผู้ที่รับผิดชอบและให้การสนับสนุนโดยตรงและทางอ้อม ได้แก่เจ้าหน้าที่หน่วยงานราชการที่เกี่ยวข้องในโครงการ

3.6 **"กิจกรรม"** หมายถึง การดำเนินการที่จะก่อให้เกิดประโยชน์ต่อสมาชิกและกลุ่มหรือสาธารณประโยชน์อันเป็นกิจกรรมของส่วนรวม และก่อประโยชน์ให้แก่ส่วนรวม

หมวดที่ 2 สิทธิและโอกาส

ข้อ 4 กลุ่มผู้ใช้น้ำ มีโอกาสได้รับการสนับสนุนในเรื่องต่อไปนี้

4.1 ได้รับการสนับสนุนด้านอาชีพเฉพาะอย่าง จากหน่วยงานส่วนราชการต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องได้แก่ กรมทรัพยากรน้ำ กรมประมง กรมชลประทาน กรมส่งเสริมการเกษตร ฝ่ายปกครองท้องที่และอื่น ๆ

4.2 ได้รับการสนับสนุนทางด้านเทคนิคและวิชาการจากหน่วยงานราชการที่เกี่ยวข้อง

ข้อ 5 สิทธิและโอกาสของสมาชิกกลุ่มผู้ใช้น้ำ หมู่ที่.....ตำบล.....
อำเภอ.....จังหวัด.....

5.1 มีสิทธิได้รับการส่งเสริมอาชีพจากหน่วยงานของส่วนราชการต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้อง

5.2 มีสิทธิที่จะได้รับน้ำจากโครงการ

5.3 มีสิทธิออกเสียงในที่ประชุมใหญ่ของกลุ่มผู้ใช้น้ำ

5.4 มีสิทธิที่จะได้รับความช่วยเหลือในเรื่องต่าง ๆ จากกลุ่มผู้ใช้น้ำ

หมวดที่ 3 สมาชิกภาพ

ข้อ 6 คุณสมบัติของสมาชิก

6.1 เป็นผู้มีสัญชาติไทย

6.2 ไม่เป็นคนทุพลภาพ วิกลจริต หรือสติฟั่นเฟือนไม่สมประกอบ

6.3 ไม่เป็นคนติดยาเสพติดให้โทษ

6.4 ไม่เป็นโรคที่สังคมรังเกียจ

6.5 เป็นผู้มีความซื่อสัตย์สุจริต ประกอบสัมมาชีพ มุ่งมั่นจะเพิ่มรายได้และความเป็นอยู่ให้สูงขึ้นกว่าที่เป็นอยู่ในปัจจุบัน

6.6 มีพื้นที่ดินรับน้ำจากโครงการ.....

6.7 มีความศรัทธาต่อนโยบายและวัตถุประสงค์ของแผนงานกลุ่ม และยินดีปฏิบัติตามข้อบังคับของกลุ่มทุกประการ

6.8 ไม่ปฏิบัติตนเป็นที่เสื่อมเสียและขัดต่อศีลธรรมประเพณี

6.9 เป็นผู้ที่ยึดมั่นในระบอบประชาธิปไตย อันมีพระมหากษัตริย์เป็นประมุข

ข้อ 7 การเข้าเป็นสมาชิก

สมาชิกตามข้อ 3.3 จะต้องแจ้งความจำนงต่อคณะกรรมการ (ข้อ 3.4) และกรอกข้อความในใบสมัครด้วยตนเอง และได้รับความเห็นชอบจากคณะกรรมการ (ข้อ 3.4)

ข้อ 8 การสิ้นสุดของสมาชิก

สมาชิกจะสิ้นสุดด้วยเหตุต่อไปนี้

8.1 ตาย

8.2 ลาออก

8.3 ขาดคุณสมบัติตามข้อ 6 หมวดที่ 6 ข้อใดข้อหนึ่ง

8.4 ย้ายออกไปอยู่นอกเขตพื้นที่ที่ตั้งกลุ่มเป็นการถาวรและได้โอนสิทธิในที่ดินให้ผู้อื่นแล้ว

8.5 ถูกให้ออก

การให้ออกจากสมาชิก ตามข้อ 8.5 หมวดที่ 3 คณะกรรมการ เป็นผู้พิจารณาเสนอต่อที่ประชุมใหญ่ และลงมติด้วยคะแนนเสียงไม่น้อยกว่า 2 ใน 3 ของคณะกรรมการ

ข้อ 9 การลาออกจากสมาชิกกลุ่ม กรณีที่มีหนี้สินค้างชำระของกลุ่ม จะต้องชำระหนี้สินให้เรียบร้อย จึงจะลาออกได้

ข้อ 10 การพิจารณาสมาชิกให้สมาชิกออกได้ก็ต่อเมื่อสมาชิกฝ่าฝืนระเบียบ มติของกลุ่มหรือประพฤติตนเป็นที่เสียหายแก่กลุ่ม

หมวดที่ 4 หน้าที่

ข้อ 11 หน้าที่ของสมาชิก

11.1 สมาชิกกลุ่มผู้ใช้น้ำทุกคน มีหน้าที่ช่วยกันบำรุงรักษา ตลอดจนซ่อมแซมอ่างเก็บน้ำฝายทดน้ำ คันคู คลองส่งน้ำ และอาคารประกอบต่าง ๆ ในระบบส่งน้ำ

11.2 สมาชิกกลุ่มผู้ใช้น้ำทุกคน ยินยอมสละแรงงานและทุนทรัพย์เพื่อสร้างและซ่อมบำรุงระบบส่งน้ำ

11.3 สมาชิกกลุ่มผู้ใช้น้ำทุกคนยินยอมให้คณะกรรมการ จัดลำดับรอบเวรการใช้น้ำ ดังนี้

(1) สมาชิกกลุ่มผู้ใช้น้ำที่อยู่ปลายคลองส่งน้ำ รับน้ำเป็นอันดับแรก

(2) สมาชิกกลุ่มผู้ใช้น้ำที่อยู่กลางคลองส่งน้ำ รับน้ำเป็นอันดับสอง

(3) สมาชิกกลุ่มผู้ใช้น้ำที่อยู่ต้นคลองส่งน้ำ รับน้ำเป็นอันดับสุดท้าย

11.4 รอบเวรใช้น้ำในข้อ 11.3 อาจเปลี่ยนแปลงได้ เมื่อคณะกรรมการ เห็นว่าไม่เหมาะสม โดยให้มีมติเห็นชอบ 3 ใน 4 ของคณะทำงานฯ

11.5 สมาชิกกลุ่มผู้ใช้น้ำทุกคนยินยอมและสมัครใจจ่ายเงินค่าบำรุง กลุ่มผู้ใช้น้ำตามจำนวนพื้นที่รับน้ำ ดังนี้

(1) พื้นที่ทำนาปี เก็บไร่ละ.....บาท (.....) ต่อปี

(2) พื้นที่พืชไร่ เก็บไร่ละ.....บาท (.....) ต่อปี

(3) พื้นที่สวนผลไม้ เก็บไร่ละ.....บาท (.....) ต่อปี

(4) ..... เก็บไร่ละ.....บาท (.....) ต่อปี

หมวดที่ 5 กำหนดโทษ

ข้อ 12 บทลงโทษ

12.1 ผู้ใดฝ่าฝืนลักลอบรับน้ำก่อนกำหนดโดยมิได้รับอนุญาตเป็นหนังสือจากคณะกรรมการจะต้องถูกปรับเป็นเงินครั้งละ.....บาท (.....) ถ้ายังฝ่าฝืน คณะกรรมการอาจขอมติจากที่ประชุมใหญ่งดจ่ายน้ำให้แก่สมาชิกกลุ่มผู้ใช้น้ำรายนั้น และพิจารณาให้ออกจากสมาชิกกลุ่ม

12.2 ผู้ใดปิดกั้นทางน้ำเป็นเหตุให้น้ำไหลไม่สะดวก จะถูกปรับคนละ .....บาท (.....) ต่อหนึ่งครั้ง และต้องรื้อถอนสิ่งปิดกั้นนั้นออก ถ้าไม่รื้อถอนจะถูกปรับคนละ.....บาท (.....) ต่อวัน จนกว่าจะรื้อถอนเสร็จ

12.3 ผู้ใดขุด หรือทำลายคันคลอง คูน้ำ อาคารแบ่งน้ำ อาคารบังคับน้ำ หรืออาคารใด ๆ ก็ตามในระบบส่งน้ำ จะต้องถูกปรับครั้งละ.....บาท (.....) และต้องซ่อมแซมคันคลอง คูน้ำ อาคารแบ่งน้ำ

อาคารบังคับน้ำ หรืออาคารใดๆ ก็ตามในระบบส่งน้ำให้ดีดังเดิม ถ้ายังฝ่าฝืนให้กลุ่มผู้ใช้น้ำทำการซ่อมแซมโดยคิดค่าเสียหายจากผู้ฝ่าฝืน วันละ.....บาท (.....) จนกว่าจะแล้วเสร็จ และคิดค่าใช้จ่ายในการซ่อมจากผู้ทำให้เสียหาย

12.4 ผู้ใดจงใจปล่อยวัว ควาย รถไถ รถอีแต๋น เหยียบย่ำคันอ่างเก็บน้ำ คันฝายทดน้ำชานคลองส่งน้ำ หรือคันคูน้ำ จะต้องถูกปรับตามจำนวนวัว ควาย รถไถ รถอีแต๋น ครั้งละ.....บาท (.....) และจะต้องทำการซ่อมแซมให้อยู่ในสภาพเดิม

12.5 เมื่อคณะกรรมการฯ นัดหมายให้สมาชิกกลุ่มผู้ใช้น้ำมาประชุม ผู้ใดขาดประชุมจะถูกปรับจำนวน.....บาท (.....) ต่อครั้งที่ประชุม

12.6 เมื่อคณะกรรมการ นัดหมายให้สมาชิกกลุ่มผู้ใช้น้ำมาช่วยกันพัฒนาซ่อมแซมหรือปรับปรุงอ่างเก็บน้ำ ฝายทดน้ำ ระบบส่งน้ำ อาคารต่าง ๆ สมาชิกกลุ่มผู้ใช้น้ำจะต้องมาตามที่นัดหมาย ผู้ใดขาดมาไม่ทันเวลาที่นัดหมายจะต้องถูกปรับ จำนวน.....บาท (.....) และการส่งผู้อื่นมาทำงานแทนจะต้องเป็นผู้ที่กรรมการ เห็นควรว่าทำงานแทนได้

12.7 ผู้ใดฝ่าฝืนลักลอบตัดต้นไม้บริเวณโครงการฯ หรือต้นน้ำ จะต้องถูกปรับเป็นเงิน จำนวน .....เท่า ของราคาต้นไม้ที่ถูกตัด

12.8 ผู้ใดฝ่าฝืนลักลอบจับปลาบริเวณโครงการฯ โดยไม่ได้รับอนุญาตจากคณะกรรมการจะถูกปรับเป็นเงิน.....บาท / ครั้ง / คน และให้หยุดจับปลา

12.9 ถ้าผู้ฝ่าฝืนข้อกำหนดข้อใดข้อหนึ่ง เป็นคณะกรรมการ จะต้องถูกปรับเป็น.....เท่า ตามจำนวนพื้นที่รับน้ำ ดังนี้

12.10 ผู้ใดพบเห็น สมาชิกกลุ่มผู้ใช้น้ำ ฝ่าฝืนระเบียบตามข้อ 12.1 – 12.9 แล้วนำความมาแจ้งต่อคณะกรรมการ เมื่อคณะกรรมการ สืบสวนแล้ว ปรากฏว่าเป็นจริงตามข้อกล่าวหาจะได้รับค่านำความมาแจ้ง ส่วนที่เหลือนำเข้าเป็นรายได้ของกลุ่ม

12.11 จากข้อ 12.10 ถ้าผู้หนึ่งผู้ใดพบเห็นผู้กระทำความผิดแล้วไม่มาแจ้งให้คณะกรรมการทราบจะถูกปรับเป็น 2 เท่า เมื่อมีผู้เห็นแล้วนำมาแจ้งต่อคณะกรรมการ

ข้าพเจ้าผู้เป็นสมาชิกกลุ่มผู้ใช้น้ำ คณะกรรมการทุกคน ยินยอมปฏิบัติตามข้อบังคับของกลุ่มผู้ใช้น้ำ.....ทุกประการ และยินยอมให้ข้อบังคับนี้เป็นหลักฐานในการดำเนินการทางกฎหมายอาจพึงมี จึงลงลายมือชื่อรับรองไว้ท้ายข้อบังคับนี้ เพื่อเป็นหลักฐานต่อหน้าพยาน

(ลงชื่อ).....ประธานกลุ่มผู้ใช้น้ำ

(ลงชื่อ).....รองประธานกลุ่มผู้ใช้น้ำ

(ลงชื่อ).....กรรมการกลุ่มผู้ใช้น้ำ

(ลงชื่อ).....กรรมการกลุ่มผู้ใช้น้ำ

(ลงชื่อ).....สมาชิกกลุ่มผู้ใช้น้ำ

(ลงชื่อ).....พยาน (เจ้าหน้าที่ฝ่ายปกครอง)

(ลงชื่อ).....พยาน (เจ้าหน้าที่ที่เกี่ยวข้อง)

คณะที่ปรึกษา

1. นายเกษมสันต์	จิณณวาโส	อธิบดีกรมทรัพยากรน้ำ
2. นายสุรพล	ปัตตานี	รองอธิบดีกรมทรัพยากรน้ำ
3. น.ส.ภาวิณี	ปุณณกันต์	ผู้อำนวยการสำนักส่งเสริมและประสานมวลชน
4. นายนิวัติชัย	คัมภีร์	ผู้อำนวยการสำนักพัฒนาแหล่งน้ำ

คณะผู้จัดทำคู่มือ

1. นายไชยันต์	ชิตานนท์	ผู้อำนวยการส่วนส่งเสริมปฏิบัติการ
2. นายประสิทธิ์	พัวทวี	ผู้อำนวยการส่วนเทคโนโลยีและมาตรฐาน
3. นายอำมาตย์	สุธรรมจรัส	ผชช. เฉพาะด้านระบบการอนุรักษ์และฟื้นฟูแหล่งน้ำ
4. นายเชิญชัย	สุขธรานนท์	ผู้อำนวยการส่วนวางแผน
5. นางนิตยา	นิยมรัฐ	ผู้อำนวยการส่วนส่งเสริมและพัฒนา
6. นางชฎาภรณ์	อุณหปาณี	ผู้อำนวยการส่วนส่งเสริมการมีส่วนร่วม
7. นายเกริกเกียรติ	กุมารสิงห์	ผอ.ส่วนประสานและบริหารจัดการ ลุ่มน้ำเจ้าพระยา/สะแกกรัง
8. น.ส.วิจิตรา	ชัยศรี	ผู้อำนวยการส่วนยุทธศาสตร์
9. นายประสิทธิ์	หวานเสร็จ	ผู้อำนวยการส่วนประสานและบริหารจัดการ ลุ่มน้ำชีตอนบน
10. น.ส.สมพิศ	ประสมทรัพย์	ผู้อำนวยการส่วนประสานฯ ลุ่มน้ำแม่กลอง
11. นายเอกสิทธิ์	ฉายศิริพันธ์	วิศวกรโยธาชำนาญการพิเศษ
12. นางชลลดา	แสวงผล	นายช่างโยธาอาวุโส
13. ว่าที่ ร.ต.ประพัฒน์	เดชหาญ	ผู้อำนวยการส่วนประสานฯ ลุ่มน้ำยม
14. นายไพศาล	ศรีเกตุ	ผู้อำนวยการส่วนประสานฯ ตาปี
15. นายยุทธนา	ชมวงศ์	วิศวกรโยธาชำนาญการ
16. นายพอจิตต์	ขันทอง	นักวิเคราะห์นโยบายและแผนชำนาญการ
17. น.ส.สุจิตรา	รัตนวงศ์	นักวิเคราะห์นโยบายและแผนชำนาญการ
18. น.ส.สุธีรา	มูลดี	นักวิชาการเผยแพร่ชำนาญการ
19 นายพงษ์พันธุ์	สุรินทร์	นักวิชาการเผยแพร่ชำนาญการ
20. นายนรา	ปิ่นคำ	วิศวกรโยธาชำนาญการ
21. นายชัยรัตน์	ศรีโนนทอง	นักวิเคราะห์นโยบายและแผนชำนาญการ
22. นายยี	ลาภสาร	นักวิเคราะห์นโยบายและแผนชำนาญการ
23. นายทินกร	สุขคำ	นักวิเคราะห์นโยบายและแผนชำนาญการ
24. นางจิราภรณ์	โนดไธสง	นักวิเคราะห์นโยบายและแผนชำนาญการ
25. น.ส.พุทธิกุล	ทองเนื้อสุก	วิศวกรโยธาปฏิบัติการ
26. นางพัชราภร	มูลผล	นักวิเคราะห์นโยบายและแผนปฏิบัติการ

การจัดทำคู่มือฉบับนี้ ได้รับการสนับสนุนด้านวิชาการอย่างดียิ่ง จาก รศ.ดร.ชัยวัฒน์ ขยันการนาวี มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ จึงทำให้คู่มือฉบับนี้ สำเร็จ มีความสมบูรณ์ในเนื้อหาอย่างครบถ้วน กรมทรัพยากรน้ำขอขอบคุณ มา ณ โอกาสนี้

คณะผู้จัดทำ

มิถุนายน 2553

กรมทรัพยากรน้ำ

180/3 ซอยพิบูลวัฒนา 13 ถนนพระรามที่ 6 แขวงสามเสนใน เขตพญาไท กรุงเทพฯ 10400
โทรศัพท์ (02) 271-6000 http://www.dwr.go.th

ISBN 978-974-286-792-8

กรมทรัพยากรน้ำ
180/3 ซอยพิบูลวัฒนา 13 ถนนพระรามที่ 6 แขวงสามเสนใน เขตพญาไท กรุงเทพฯ 10400
โทรศัพท์ (02) 271-6000 http://www.dwr.go.th